

Ve světě čistých tónů

Marie Kuljevyčová

Jiří Klika, Cyril Höschl a Jan Klika

Co může mít lékař, psychiatr, specialista v oblasti biologické psychiatrie, klinické psychofarmakologie, etologie, psychoneuroendokrinologie a ředitel Psychiatrického centra Praha společného s hudbou? Překvapivě mnoho. Prof. MUDr. Cyril Höschl (1949) nachází v hudbě oázu klidu, radosti a životního vyrovnání. Je pro něj odvrácenou tvář jeho náročné životní profese spojené s bolestí druhých, je mu láskou pro celý život.

Vztah k hudbě je často darem od narození a leckdy předáním rodových genů. Nikdo z rodiny profesora Höschla však nebyl profesionální muzikant. Hudba je přitom samozřejmou součástí vašeho života. Nemyslím si o sobě, že bych byl nějak mimořádně muzikální. Můj vztah k hudbě se ovšem projevil už v dětství. Byla to jistě kombinace vnitřního ustrojení a genetické výbavy. Tatínek poslouchal muziku často a velice rád a v hudební škole jsem potkal spolužáky, s nimiž jsme se brzy pokoušeli o domácí muzicování. Někdy v páté třídě jsme začali chodit na koncerty, pořádané tehdy Kruhem přátel hudby. Už z dětství si pamatuji na vystoupení řady velkých světových umělců, kteří k nám tehdy do Liberce přijížděli. Záhy jsem tak získal přehled o tom, co se v téhle oblasti muziky děje.

Jaké byly ty první doteky hudby? Tatínek jednou přinesl domů gramofón s horním otevíracím víkem, s přístrojem na černé bakelitové desky na 78 otáček. Nejdříve zazněly písničky Voskovce a Wericha a pak na deskách s 33 otáčkami jsme měli Pátou

symfonii a Houslový koncert D dur Ludwiga van Beethovena. K nim teprve později přibyl Dvořákov Houslový koncert s Josefem Sukem, Českou filharmonií a Karlem Ančerlem. Brzy byly úplně ohrané, jak jsme je často poslouchali. Ty první dojmy a zážitky z mých snad dvanácti let se nedají zapomenout. Na klavír se mnou čtyřručně hrával bývalý ředitel střední školy, profesor Jaroslav Tomsa. Od nejjednodušších skladbiček (jedna z nich byla Pierot a Pierotka, na autora si už nevzpomínám), až posléze během roků jsme dospěli k Haydnovým a Beethovenovým symfoniím a k Čajkovského Patetické. Přes toto zpola amatérské hraní jsem tak pronikl do myšlenkových postupů velkých autorů.

Hráli jste ještě na nějaký jiný hudební nástroj než na klavír? Někdy v sedmi letech to byl krátký a neúspěšný pokus o akordeon, hlavně kvůli možnosti přenést muziku k posezení s přáteli nebo u táboráku. Talent pro housle jsem neměl. Intonace a tvorba tónu, to bylo na mě moc. Paní učitelka Zunová mi ovšem dala cenný hudební základ a učitel-

ka klavíru Marie Grygarová mi otevřela cestu ke klavírnímu umění a k Chopinovi. Dnes je to pro mě nepřekonatelná hudba.

Těšilo vás v počátcích hrát stupnice a etudy? Ty mě tedy zoufale nebavily! Ale jakmile se od nich přešlo k pořádné muzice, v tu ránu jsem byl ve svém žilvu. Měl jsem mezi spolužáky kamarády, z nichž se později stali profesionální hudebníci, a tak jsem se s nimi brzy dostal ke komorní hře. S houslistou Láďou Pilařem, pozdějším členem orchestru Národního divadla, s violoncellistou Bohoušem Hanelem, a pak s Jiřím Klikou, houslistou Pražského tria, se mi nabídla příležitost zahrát si klavírní tria. Moje motivace okamžitě skokově stoupla. Ještě dnes se někdy ze sentimentu sejdem a pokusíme se zahrát si Dvořákovy Dumky a Mozartova klavírní tria. V té době jsme se setkávali v naší chalupě pod Ještědem, kam tatínek koupil krátké křídlo, a tam jsme muzicovali.

To už jste ale dál prohluboval poznání světa hudebního umění. Profesor Tomsa se dobře znal s Antonínem Kohoutem, violoncellistou Smetanova kvarteta, a tak jsme byli jako kluci několikrát pozváni na chalupu Lubomíra Kosteckého, kde kvarteto zkoušelo. V koutku jsme pozorovali dílnu, kde se tvořila křišťálově čistá kvartetní hud-

ba jednoho z našich, ale i ve světovém měřítku, nejlepších komorních souborů. Hrál několikrát v létě v lučanském kostele, a zpaměti, což bylo na onu dobu výjimečné. Představili nám taky Beethovenův kvartet s Velkou fugou. Byl jsem naprosto uchvácen. Pokud ho teď mám někdy možnost slyšet, jsem jím vždycky znovu hluboce osloven. Smetanovci psali nesporně hudební historii naší země, a my jsme si uvědomovali, že je to něco mimořádného, na co budeme celý život vzpomínat.

Přes starší spolužáky, pianistu Arnošta Strážka, houslistu Jiřího Kliku a cellistu Marka Jerie, který začínal s Novým pražským triem a přešel později do Guarneri tria, jsem se seznamoval s dalšími a dalšími muzikanty. V osmdesátých letech jsme se také spřátelili s houslistou Pavlem Húlou a dnes i s jeho dcerou Lucii Húlovou a Martinem Sedlákem. V té sestavě se stále ještě jednou za rok scházíme.

Kam jste se až dostal ve svém „klavírním mistrovství“? Dotáhl jsem to k Dvořákovým čtyřručním Slovanským tancům, k některým skladbám od Bacha a k Chopinovým Mazurkám a Valčíkům. Měl jsem hraní moc rád a ze všeho nejvíc mě těšily klavírní doprovody kamarádů, hodně cellistů, částečně houslistů. V těch doprovodech je jedno, když občas něco spadne pod pult. Důležité je, aby to šlo pořád dopředu. Hodně jsem se nahrál taky trií. Řekl bych ale, že nejsem žádný zářivý talent, spíš entuziasta. Nikdy mě nenapadlo věnovat se muzice profesionálně, protože jsem kolem sebe viděl kumštýře, kterým to doopravdy šlo, kteří měli dar od Pána Boha. Na nich jsem poznal, že jsem udělal dobře, že jsem se na profesionální hudební dráhu nedal. Kvůli hraní jsem chodil až do maturity na hodiny klavíru, ale dál už to časově nešlo. Na medicíně v Praze jsem díky poměrně náročnému studiu a bydlení na koleji musel hrani nutně zanechat.

Zbylo mi dnes jen jednou za rok pravidelné vánoční setkání na chalupě, kam se ze sentimentu sejdou všichni moji přátelé a někteří další, kteří už po čtyřicet let podporují tradici našeho muzicírování. Naštěstí se přidala už i další generace, dcera Pavla Húly s Martinem Sedlákem, synové Jirky Klinky Honza a Jiří, výborní muzikanti, a moje dcera, amatérská houslistka Kristina, a taky pianistka Slávka Pěchočová. Co já už nesvedu, oni zachránějí, a tak muzika u nás žije dál. Hraju si vlastně jen pro své potěšení, už ne s příliš aktivním vkladem. Bez pravidelného cvičení, jak říká Arnošt Strážek, „hraju, jako když píšu na psacím stroji“.

Byl i váš bratr Viktor, geofyzik, muzikantsky založený? Vůbec ne. Zato od mládí byl výtvarně nadaný. Rád a dobře kreslil, třeba i koně a jiná zvířata, což je obecně považované za průkaz talentu, ale dál se tomu nevěnoval. Do hudby ho nevzali, že neměl hudební sluch, ale muziku měl přítom moc

rád. Patřil k mimořádně vědeckému publiku, rád chodil na koncerty a nechyběl nikdy, když se u nás na chalupě hrálo. Taky rád zpíval, i když falešně. To ostatně máme oba společně. Já poznám, když někdo hraje nebo zpívá falešně, vím, jak by to mělo znít, ale nedokážu to převést do vlastního hlasu. Proto mi to hraní na piano tak vyhovovalo. Moje zmínka o bratrovi se dnes bohužel pojí se vzpomínkou na jeho tragický skon v roce 1997.

Vy si sám pro sebe nikdy nezapíváte? No, tak to musím být ale opravdu sám!

Co nejraději posloucháte: hudbu komorní, symfonickou, vokální nebo jazz? Pro mě je vždycky základem vedení čtyřhlasu, což znamená smyčcový kvartet. Pro vyjádření myšlenky, ať v plynutí času nebo ve smyslu struktury, to bohatě stačí. To ostatní je už jen zvukomalebná paráda a přídavné ozdobení kolem. Jsem ve své podstatě posluchačem kvartetní hudby a smyčcové kvartety Beethovena, Smetany, Dvořáka, Janáčka, Schuberta byly pro mne vždycky základem. Díky deskám našeho domácího archivu se pak přidal zvuk Beethovenova symfonického orchestru, který mi dělá přímo fyziologicky dobře. Proto jsem měl rád jeho houslový koncert a všechny klavírní koncerty, podobně jako některé Mozartovy. Nikdy jsem však zvlášť netíhl k opeře, měl jsem však v operní oblasti přece jen dvě výrazné výjimky, které jsem nesmírně zbožňoval. Patřily k tomu nejlepším, co jsem kdy zažil: Její pastorkyňa, jež se pro mne stala paradig-

matickým dilem, a Don Giovanni. Kvartetní hudba mě sice nejvíc uspokojovala, ale ze všeho nejraději mám přece jen klavírní tvorbu. Když si mohu vybrat, jdu na klavírní recitál. Zažil jsem na rudolfinském pódiu Svatoslava Richtera, Emila Gilelse, Lazara Bermána, Garricka Ohlssona, Rudolfa Serkina, a také houslisty, Josefa Suka, Henryka Szerynga, a celou tu jedinečnou plejádu koncertních umělců sedmdesátých roků, jejichž koncerty jsme jako študáci odstáli v Rudolfinu u varhan. Prál bych si, aby to tak bylo i dnes.

Jdete raději na koncert nebo spíš posloucháte hudbu v soukromí svého domova? Smutné je, že dneska skoro vůbec na poslouchání nemám čas. Nejvíc mi muzika zní při dlouhých cestách autem. Vezmu si s sebou dvě tři ceděčka a vychutnávám si je. Samozřejmě jdu rád i na koncert, jen mě odrazuje ta často složitá cesta z periferie Prahy do centra. Když už se ale vypravím, vždycky je to pro mne mimořádný zážitek. Mám jen smůlu, že v době velkých festivalů bývám většinou pracovně v cizině. Mrzí mě to, zvlášť když hrají mně blízcí umělci a přátelé jako Václav Hudeček, Slávka Pěchočová, Petr Jiříkovský, Kinsky trio, Pražské trio, Kocianovo kvarteto, Pavel Šporcl a další, nebo když diriguje můj kamarád Libor Pešek či hraje Ivan Moravec. Stydím se pak, že tam nejsem. Taky pokud organizuji v lékařském prostředí vědecká setkání, snažím se vždycky tyhle vynikající kumštýře zvát k účasti. Skoro všichni moji hudební přátelé hráli v Jeseníku, na výročních celostátních neuropsychofarmakologických konferencích, které se tam konají už od padesátých let. Stejně tomu bylo na koncertech České lékařské akademie v Rudolfinu, kam jsme vždycky zvali skvělé muzikanty i orchestrální tělesa. Tam neustále pokračuje prolnutí klasické muziky a medicíny.

Podarilo se vám někdy jako pianistovi zahrát si veřejně? Někdy v roce 1997 jsem se nechal „na stará kolena“ přemluvit, a hrál jsem na večeru na rozloučenou s tehdy odcházejícím kolegím děkanem 3. lékařské fakulty UK. V Jiřském klášteře vystupovalo Kocianovo kvarteto, také Boris Krajný, a já hrál s Petrem Jiříkovským čtyřručně Dvořákův čtvrtý Slovanský tanec z první řady, a také jsem doprovázel houslistu Pavla Húlu, primária Kocianova kvarteta. Byla to ale velká výjimka.

Neměl jste tehdy trému? Měl, samozřejmě, a velkou! Vzal jsem si z toho poučení, že se nemám nikdy do něčeho takového pouštět.

Hudba je potřebou kulturně vyspělého člověka. Jak jste k hudbě vedl potomky? Můj výchovný způsob se nedá nazvat vedením. Říkal jsem si, když děti uvidí, jaký mám vztah k hudbě, a když je někdy vezmu s sebou na nějakou dobrou muziku, tak že si samy vyberou, a buď to podle své vlastní

vůle přijmou, nebo ne. Moje žena měla tendenci vodit holčičky (Karolinu a Kristinu) a později i kluky (Cyrila a Patrika) do hudebky, tahala s nimi violoncello a přemlouvala paní učitelku, ať je ještě nevyhazuje. O to já se nestaral, i když mě jejich výsledky, pokud vydrželi, nakonec vždycky potěšily.

Nejstarší Karolina hrála na klavír a dodnes si někdy pro sebe zahrává. Má navíc hudby-milovné prostředí v rodině, do níž se provdala, takže i její děti mají k muzice sklon a zjevné nadání. Kristina hraje na klavír i na housle. Kdyby byla studovala hudbu, byla by nejspíš jediná v rodině, kdo by své hudební schopnosti a citění dokázal přivést k profesionální úrovni a hudbu provozoval jako povolání. Dřív byla schopná kdykoliv si sednout a hrát bezchybně z paměti, třeba i veřejně. Působila i v komorním souboru a v komorním orchestru. Místo toho dělá teď urgentní a vysokohorskou medicínu, jezdí se záchrannou službou, pracuje na ARO, a je zkrátka adrenalinový typ. Cyril se věnoval violoncello až do chvíle, kdy přišly computery. Ty u něj naprosto zvítězily. Dneška má ale muziku rád a pouští si často k poslechu vážnou hudbu. Tyhle tři děti mají stejné hudební zájmy jako já, klasiku a špičkové interpretace světa. To ten čtvrtý, Patrik, grafik a scénárista, způsobem svého života umělec, ten jediný se od tohoto vkusu odklonil a pouští si muziku, která je pro mě naprosto nesrozumitelná, blízká sci-fi filmům, muziku, kterou žijí jeho vrstevníci. Tu já tedy nemůžu poslouchat, ovšem on mě tím zase nijak netrápí.

Zahrajete si ještě někdy společně se svými dětmi? S Kristinou jsme ještě donedávna tu a tam hrávali, třeba při vánočním setkání s přáteli, s nimiž jsme se u klavíru střídali, anebo taky v malém orchestříku, když třeba Pavel Hůla přinesl noty Vivaldiho Čtvera ročních dob a rozdál mi basso continuo a Kristině part houslí. V poslední době Kristina nemívá na hrani čas, takže už jsme se několik let spolu u muziky nesešli. Karolina, ta někdy hrává se svými dětmi. Společně jsme všichni vystoupili naposledy u pana profesora Žilky v letohrádku Hvězda, když si zval do svého pořadu spolu s hrajícími rodinami různé osobnosti z kulturního a veřejného života. Tam jsme tehdy hráli v sestavě rodinného klavírního tria.

Máte pocit, že vaše muzické založení přešlo i na vnoučata? Geny se samozřejmě přenášejí, ale způsobem, který je naprosto nevypočitatelný. Rozhodně to není triviální, že by to skákalo z tatínka na syna a pak na vnoučata. Naopak, ze dvou hudebních analofabetů může někdy kombinací genů po předcích vyjít někdo mimořádně nadaný. Je pravda, že muzikantské rodiny si občas vlnku předávají, ale není to pravidlem. Moje vnoučata se k tomu oboru možná dostanou díky mému zeti, jejich tatínkovi, který je hudebně nadaný, hezky zpívá, hraje na kytaru. Možná se to sejde s tou troškou, co přišla

od nás, a já mohu jen doufat, že některé z vnoučat bude muziku jednou provozovat. Uvidíme, je jim dnes teprve šest, čtyři, tři a jeden rok, a to se ještě mnoho nepozná. Zatím se u nich nic umělecky mimořádného neprovalilo, až na to, že nejstarší vnuk docela obstojně hraje oběma rukama na klavír, což je v šesti letech docela nadějně, ale hlavně podezřele čistě zpívá, takže má přinejmenším dobrý sluch.

Patří do vašeho hudebního klanu i vaše žena Jitka, akademická malířka? Ta sice na žádný nástroj nehraje, ale z mé rodiny nejčistěji zpívá, má muziku ráda a chodí se mnou s potěšením na koncerty. Má i vkusem širší repertoár než já, protože si ráda poslechne třeba také střední proud. Řekl bych, že má přirozený talent rodilě Moravanky, který snad jen nebyl využit.

Zamyslel jste se někdy nad tím, proč lékaři tak často a rádi muzicírují a snad víc než v jiných profesích s potěšením poslouchají hudbu? Zdá se to být příznačným rysem této profese. Říká se to tak, i když nevím, zda to neplatí i o některých jiných oborech. U lékařů to může být tím, že hudba je přece jen určitou kompenzací odlišného povolání a poslání, které je často spojeno s dotykem s lidským neštěstím, bolestí a strastmi. Lékaři mají denní kontakt se stinnou stránkou lidské existence a to se nepochybně snaží nějak kompenzovat.

Muzika, pokud není vyloženě rozčilující, má určitý uklidňující a blahodárný vliv na člověka. Její poslech je způsobem jakési emoční hygieny, které lékaři zhusta využívají, a když mají k tomu ještě i talent, tak mnozí z nich sami amatérsky hudbu provozují. Jsou mezi nimi i někteří profesionální muzikanti, kteří dokonce veřejně koncertují. Takovou výraznou osobností byl MUDr. Otakar Vondorovic, pianista, žák Karla Hoffmeistera a Ilony Štěpánové Kurzové, který byl na pařížské École normale de Musique posluchačem Alfreda Cortota a Dirana Alexaniana. I mnozí další hrají docela slušně na amatérské úrovni, ať sólově, nebo jako komorní hráči. Je to zřejmě opravdu kompenzace toho nepříznivého, co nás v naší práci potkává.

Umíte si představit, že by třeba kolem vás nezněla vůbec žádná krásná hudba? Představit si to umím, ale jen velmi nerad. Zbyla by mi pak jen možnost si hudbu jakýmsi vnitřním hlasem nějak vytvářet sám v sobě, což by asi bylo při mém nedostatku nadání velmi obtížné. Muzika se přece jenom musí provozovat, nebo jí musíme alespoň naslouchat, aby bylo možné se s ní ztotožnit. Její absenci v životě si proto představuju jen velmi obtížně. Bez ní by byl život o jeden velmi důležitý rozměr chudší. Jistěže podstatnou dimenzí jsou pro člověka i mezilidské vztahy, přátelství lidí, na které se můžete spolehnout, ale dobrá hudba je přece jen prvkem nezanedbatelným, velmi potřebným a jen nesnadno nahraditelným. ■